

uit (Hölzinger 1987) en in 1988 werd de landelijke populatie op bijna 200 broedparen geschat (de Roeck 1991). In het aan Nederland grenzende Nordrhein-Westfalen vond het eerste broedgeval in 1990 plaats (Schubert & Stein 1991) op 75 km van de Nederlandse grens. In 1991 werden in Keulen twee broedpogingen vastgesteld (M. Jöbges); dit is in vogelvlucht op 80 km afstand van Midden-Limburg.

Het broeden op gebouwen komt in Duitsland tot nu toe slechts spaarzaam voor. In Midden- en Zuid-Duitsland broeden bijna alle Slechtvalken op rotswanden. De broedpogingen in Westfalen in 1991 vonden evenwel plaats op een kerktoeren en een elektriciteitscentrale (M. Jöbges). Het is ons niet bekend of de meeste geschikte rotswanden in Duitsland inmiddels bezet zijn (of door nestplaatsconcurrentie met de Oehoe *Bubo bubo* niet meer beschikbaar zijn; hiervan maken vele auteurs melding), waardoor de vogels genoopt zijn alternatieve broedplaatsen te zoeken. Het accepteren van nieuwe, afwijkende broedplaatsen is van veel vogelsoorten bekend. De in dit verband meest treffende vergelijking is misschien wel te maken met de Boomvalk *Falco subbuteo*, die in verschillende delen van Nederland hoogspanningsmasten als broedplaats in gebruik genomen heeft. Overigens is het broeden van Slechtvalken in steden met name in de Verenigde Staten geen onbekend verschijnsel.

Dat Slechtvalken er ook in onze contreien toe over gaan op gebouwen te broeden, lijkt perspectieven te bieden voor uitbreiding van de soort in Nederland. Sterk landschapsbepalende bouwsels als grotere kerken, elektriciteitscentrales en dergelijke verdienen daarom in de komende jaren nauwlettende aandacht van vogelaars in Nederland.

Dankwoord M. Jöbges (Duitsland) verschaftte informatie over recente broedgevallen van Slechtvalken in Nordrhein-Westfalen en F. Hustings was behulpzaam bij het opsporen van literatuur.

Summary *Return of the Peregrine Falco peregrinus as a breeding bird in The Netherlands?*

In 1991, and perhaps in 1990 a pair of Peregrines successfully bred at a building in Limburg, in the south of The Netherlands. The nest, an old nest of a Carrion Crow *Corvus corone*, was located at a height of 40 m at a tower. Two female young fledged. In years preceding this breeding case, a pair of Peregrines wintered at the same location.

The species has bred eleven times in The Netherlands in this century, twice on Wadden Islands (ground nests) and nine times in the Veluwe-area (tree nests). The 1991 breeding case is the first successful one in The Netherlands since 1979.

Considering the increase and northward expansion of the Peregrine breeding population in Germany and the fact that breeding on buildings was recorded at a distance of only 80 km from the Limburg breeding case in 1991, it is likely that the Limburg breeding birds were of Ger-

man origin. Attention should be paid to large buildings in The Netherlands, as these may offer suitable nesting habitat for Peregrines.

Literatuur

- CNA 1970. Avifauna van Nederland, 2e druk. Brill, Leiden.
- GANZEVLES W., HUSTINGS F., SCHEPERS F., UMMELS J. & VERGOOSSEN W. 1985. Vogels in Limburg. Publicatie Natuurhist. Gen. Limburg, reeks 35 (5-15), Maastricht.
- HÖLZINGER J. 1987 (Hrs.). Die Vögel Baden-Württembergs 1.2. Ulmer, Stuttgart.
- NITSCHKE G. & PLACHTER H. 1987. Atlas der Brutvögel Bayerns 1979-1983. Orn. ges. Bayern, München.
- RATCLIFFE D. 1980. The Peregrine Falcon. Poyser, Calton.
- DE ROECK E. (ed.). 1991. Nieuws van de Slechtvalk... Milvus 1 (1): 9-12.
- SCHUBERT W. & STEIN F. J. 1991. Erste Brut des Wanderfalken (*Falco peregrinus*) in Westfalen nach 21 Jahren. Charadrius 27: 131-136.
- SOVON 1987. Atlas van de Nederlandse Vogels. Sovon, Arnhem.
- TEIXEIRA R. M. (red.) 1979. Atlas van de Nederlandse broedvogels. Natuurmonumenten, 's-Graveland.

*F. Schepers, E. van Asseldonk en F. Linsen,
p/a Ophoven 56, 6133 XW Sittard*

Buizerd *Buteo buteo* inspecteert nest van Blauwe Reiger *Ardea cinerea*

Op 19 maart 1991 zag ik nabij Utrecht een Buizerd naar een alleenstaand reigernest vliegen. De Blauwe Reiger die op het nest zat, alarmeerde, vloog naar een in de buurt gelegen tak en de Buizerd streek neer op het nest. De Buizerd bleef zo'n 10 minuten op het nest zitten en vloog daarna het nabij gelegen bos in. De Blauwe Reiger alarmeerde hevig, vloog af en toe rondjes om het nest heen, maar durfde niet naar het nest terug te keren. Even later verscheen de Buizerd opnieuw, vloog naar het nest toe, legde er een tak in, bleef nog een tijdje zitten en vloog weer weg. Ook de Blauwe Reiger vloog weg. Geen van beide liet zich het volgende half uur meer zien. De volgende dag zaten er twee Blauwe Reigers op het nest, een Buizerd heb ik daar niet meer gezien. Volgens Glutz von Blotzheim *et al.* (1971) nestelen Buizerds soms in oude havikshorsten of kraaienesten. Ook broedt de soort in reigerkolonies. Hierbij wordt niet vermeld of de soort daar van reigernesten gebruik maakt.

Summary *Buzzard Buteo buteo examines a nest of a Grey Heron Ardea cinerea.*

At the 19th of March 1991 a Buzzard was seen expelling a Grey Heron from its nest. Some time later the Buzzard

flew away and returned to put a branch into the Heron's nest. The next day the Buzzard apparently had left the nest, because it was inhabited again by two Grey Herons.

Literatuur

GLUTZ VON BLOTZHEIM U. N., BAUER K. M. & BEZZEL E. 1971. Handbuch der Vögel Mitteleuropas, 4. Akademische Verlagsgesellschaft, Frankfurt am Main.

Martijn Boonman, H. de Vrieslaan 47, 3571 GG Utrecht

Door de groeiende populaties van Buizerd en Havik zullen deze soorten, vooral in laag Nederland, steeds vaker in aanraking komen met broedende Blauwe Reigers, Purperreigers en ook Aalscholvers. Zo werd in de Oostvaardersplassen een Havik van zijn horst gezet door een Aalscholver (1990, W. Dubbeldam en K. Koffijberg) en inspecteerde een Buizerd verschillende nesten aan de rand van een kolonie Aalscholvers (Oostvaardersplassen 1988, 1989, M. van Eerden).(red.).

Seizoensafhankelijke variatie in snavellengte bij Sneeuwgorzen *Plectrophenax nivalis*

Snavelvorm, snavelkleur en snavellengte kunnen bij vogels een belangrijk hulpmiddel zijn voor de bepaling van soort, geslacht, leeftijd en voedselkeus. Ook kan bijvoorbeeld bij het vaststellen van de geografische herkomst van een bepaalde vogelpopulatie variatie in de snavellengte belangrijke informatie verschaffen (bijvoorbeeld steltlopers, Engelman 1987). Foutieve interpretaties kunnen echter optreden als de snavellengte van een vogelsoort variatie vertoont. In deze korte bijdrage wordt ingegaan op seizoensafhankelijke variatie in snavellengte bij Sneeuwgorzen.

In een onderzoek naar de mogelijke herkomst van in ons land overwinterende Sneeuwgorzen (Jukema & Fokkema 1992) werd van museumbalgen uit verschillende broedgebieden en van balgen van Nederlandse wintergasten de snavellengte bepaald (afstand tussen de snavelpunt en de voorkant van het neusgat). Uit een analyse van dit materiaal bleek, dat de snavellengte van vogels uit de broedgebieden vaak iets groter was dan die van de vogels uit het overwinteringsgebied (tabel 1). Van dit verschil is sprake bij beide in Nederland overwinterende ondersoorten, respectievelijk *P. n. nivalis* en *P. n. insulae* (Jukema & Fokkema 1992), onafhankelijk van sexe. Alleen bij ♀♀ van *nivalis* was

Sneeuwgorzen foeragerend op zaad, oktober 1988, Katwijk aan Zee (René van Rossum). *Snow Bunting* *Plectrophenax nivalis*.

het verschil niet significant, maar vermoedelijk speelt hier de kleine steekproef een rol. In eerdere publikaties is er al op gewezen, dat de snavellengte bij sommige vogelsoorten een seizoengebonden variatie vertoont. Hulscher (1985) stelde dit vast bij Scholeksters *Haematopus ostralegus*. Matthysen (1989) vond bij de Boomklever *Sitta europaea* eveneens een seizoengebonden variatie in snavellengte, samenhangend met de voedselkeus ('s winters vooral zaden, 's zomers vooral ongewervelde dieren). Bub (1985) vermeldt dat bij Ringmussen *Passer montanus* in het broedseizoen een opvallend langere snavel werd vastgesteld. Dit zou te maken hebben met veranderingen in voedselkeus. Buiten het broedseizoen zijn Ringmussen overwegend zaadeters, maar in het broedseizoen wordt overgeschakeld op voornamelijk insecten. Sneeuwgorzen zijn qua snavelvorm en voedselkeus goed met Ringmussen vergelijkbaar. Uit tabel 1 blijkt, dat ook hier de snavel het langst is in het broedseizoen, wanneer in de arctische broedgebieden een explosieve toename van het aanbod aan insecten plaatsvindt. Het voedsel van Sneeuwgorzen bestaat in die periode dan ook bijna uitsluitend uit insecten (Meltotte 1983). Buiten de broedperiode wordt voornamelijk op onkruidzaden gefoerageerd. De geconstateerde variatie in snavellengte bij Sneeuwgorzen hangt evenals bij andere ge-

Tabel 1. Snavellengte (snavelpunt tot voorrand neusgat) van Sneeuwgorzen in het broedseizoen en in de winterperiode, gebaseerd op museumbalgen. Voor herkomst materiaal en ondersoortscriteria, zie Jukema & Fokkema 1992. *Bill length of Snow Buntings in the breeding season and in winter, based on museum skins. For the origin of the material and the criteria used for subspecies, see Jukema & Fokkema 1992.*

Ondersoort	Gesl.	juni-juli			winter			t-toets
		Gem.	s.d.	N	Gem.	s.d.	N	
<i>insulae</i>	♂	9.1	0.4	8	8.0	0.4	22	p<0.01
	♀	8.6	0.3	6	7.8	0.3	22	p<0.01
<i>nivalis</i>	♂	8.9	0.4	5	7.9	0.4	13	p<0.01
	♀	8.6	0.5	7	8.2	0.2	6	p<0.01